

викидів та стану екологічного устаткування; особливості оцінки впливу екологічної діяльності на фінансовий стан та ін.

Література

1. Павленко А. Ф., Чумаченко М. Г. Трансформація курсу «Економічний аналіз діяльності підприємства». Наук. доповідь. — К.: КНЕУ, 2001. — 88 с.
2. Исследование и оптимизация экономических процессов «Оптимум — 2001». III-я Международная НПК. — Харьков: НТУ «ХПИ», 2001. — 226 с. (С. 149).

С. І. Ковач, канд. екон. наук
Київський національний економічний університет

АНАЛІЗ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ САДІВНИЦТВА

В навчальній літературі з економічного аналізу, як правило аналіз виробництва та аналіз витрат і виходу продукції розглядаються відокремлено. Такий підхід є цілком доцільним при опануванні теоретичних основ економічного аналізу та вивченні методики його здійснення. Проте в реальних умовах проведення аналізу безпосередньо на підприємстві аналіз витрат і собівартості продукції необхідно розглядати як складову аналізу виробництва.

Розкриваючи економічну сутність виробництва, за основу слід узяти змістовну характеристику цього процесу як суспільного явища, що має двоїстий характер: з одного боку — це процес виробничого споживання ресурсів (засобів виробництва і робочої сили); з іншого — процес створення нового продукту. Це є натурально-речовий зріз процесу виробництва. В точній відповідності з натурально-речовою характеристикою процесу виробництва формується його вартісна характеристика: витрати виробництва, що є вартісним виразом затрачених на виробництво ресурсів, в результаті створення нового продукту трансформуються у його собівартість.

Таким чином, аналіз виробництва продукції садівництва необхідно здійснювати комплексно, аналізуючи витрати на виробництво продукції, обсяг її виробництва та собівартість виробленої продукції.

В цілому взаємозв'язок цих величин можна відобразити наступним чином:

$$CB = \frac{BB}{ОВП}, \quad (1)$$

де СВ — собівартість виробленої продукції, ВВ — витрати на виробництво продукції, ОВП — обсяг виробленої продукції.

Спочатку аналізують обсяг виробленої продукції, на який впливають два фактори: урожайність та площа багаторічних насаджень. При цьому площу багаторічних насаджень можна розглядати як постійну величину, оскільки вона є чітко визначеною на початку року і, як правило, протягом звітного року не змінюється.

Наступним етапом є аналіз витрат виробництва. На їх величину впливають два фактори: кількість спожитих ресурсів та ціна одиниці спожитого ресурсу. Аналіз впливу цих факторів на витрати виробництва здійснюють поstateйно.

Собівартість одиниці продукції в сільському господарстві при аналізі вивчається як результат впливу насамперед двох факторів: 1) рівня продуктивності галузі та 2) величини виробничих витрат на одиницю розміру галузі. В садівництві до цих факторів відносять відповідно урожайність ($Ур$) та витрати на 1 га багаторічних насаджень ($ВВ_r$). Якщо виразити рівність (1) за допомогою цих показників, то вона набуде такого вигляду:

$$CB = \frac{ВВ_r}{Ур}, \quad (2)$$

Вихідні дані та результати аналізу собівартості за цими факторами подано в табл. 1.

Таблиця 1

ВПЛИВ ФАКТОРІВ НА СОБІВАРТІСТЬ ПРОДУКЦІЇ САДІВНИЦТВА

Вид продукції	Витрати на 1 га, грн		Урожайність, ц/га		Собівартість 1 ц, грн		Відхилення від плану, грн		
	план	факт	план	факт	план	факт	Всього	В т.ч. за рахунок зміни	
								Витрат на 1 га	Урожайності
Ягоди і смородини	3638,00	3640,00	34,00	26,00	107,00	140,00	+33,00	+0,08	+32,92

Розглянутий аналіз дуже поверхневий. Недоліком згаданої методики є те, що при такому аналізі не враховують кореляційний взаємозв'язок між урожайністю і витратами на 1 га. В дійсності зростання урожайності зумовлює деяке збільшення витрат, зокрема витрат на збирання врожаю, і навпаки, збільшення витрат підвищує урожайність плодоягідних культур. У зв'язку з цим виникає об'єктивна необхідність проведення аналізу собівартості продукції з урахуванням поділу витрат на змінні і постійні.

З метою проведення групування витрат на постійні та змінні аналіз витрат в садівництві не повинен обмежуватись їх вивченням лише за статтями витрат; виникає необхідність вивчення витрат за технологічними ознаками виробництва.

Технологічний процес виробництва кожного виду плодів і ягід має свої особливості. Недивлячись на це, можна виділити дві основні його стадії: 1) догляд за насадженнями; 2) збір врожаю. В період догляду за насадженнями виконують такі основні види робіт: обробіток ґрунту (боронування, дискування міжрядь, обкопування пристовбурного кола, оранка); внесення органічних і мінеральних добрив (заготівля, подрібнення, розвантажувально-завантажувальні роботи, транспортування); догляд за деревами і насадженнями (обрізування, збір і вивіз гілок, заготівля розчину, замазування порізів, побілка тощо); зрошування; боротьба зі шкідниками і хворобами (збір гусені, заготівля і транспортування розчину, оприскування).

Завершальним етапом виробництва плодів і ягід є збирання врожаю (збір вітрової падалиці, знімання плодів, завантажувально-розвантажувальні і транспортні роботи по доставці тари в сад і вивіз врожаю в місця його зберігання).

Витрати на виконання кожного з цих видів робіт складаються з витрат на оплату праці, вартості добрив, засобів захисту рослин, роботи тракторів, вантажних автомобілів тощо.

Саме за виробничими процесами і операціями розраховують та обґрунтовують планову собівартість вирощування культур в технологічних картах. Фактична собівартість теж формується за виробничими процесами і операціями.

Таким чином, в садівництві до постійних витрат слід відносити витрати по догляду за насадженнями, до змінних, що залежать від урожайності культури, — витрати на збирання врожаю.

Витрати на одиницю галузі, в даному випадку на 1 га багаторічних насаджень, — непостійна величина. Вони

збільшуються або зменшуються в пропорційній залежності від продуктивності галузі за рахунок змінних витрат. Тому рівень продуктивності галузі впливає на собівартість одиниці продукції лише за рахунок постійних витрат на одиницю галузі.

Якщо позначити постійні витрати на 1 га — ПВ_г, змінні витрати на одиницю продукції — ЗВ_ц, урожайність — У_р, то формула (2) набуде вигляду:

$$СВ = \frac{ПВ_{г}}{У_{р}} + ЗВ_{ц}, \quad (3)$$

Для аналізу впливу факторів на собівартість одиниці продукції садівництва використаємо дані таблиці 2.

Таблиця 2

**ВИХІДНІ ДАНІ ДЛЯ ФАКТОРНОГО АНАЛІЗУ
СОБІВАРТОСТІ ЯГІД СМОРОДИНИ**

Показник	За планом	Фактично	Відхилення від плану
Урожайність, ц /га	34,00	26,00	-8,00
Постійні витрати на 1 га, грн	3026,00	3224,00	+198,00
Змінні витрати на 1 ц, грн	18,00	16,00	-2,00
Собівартість 1 ц, грн	107,00	140,00	+33,00

Використовуючи дані табл. 2, визначаємо вплив факторів на собівартість ягід смородини:

$$СВ_{пл} = \frac{ПВ_{г_{пл}}}{У_{р_{пл}}} + ЗВ_{пл} = \frac{3026,00}{34,00} + 18,00 = 107,00 \text{ грн}$$

$$СВ_{У_{р}} = \frac{ПВ_{г_{пл}}}{У_{р_{ф}}} + ЗВ_{пл} = \frac{3026,00}{26,00} + 18,00 = 134,00 \text{ грн}$$

$$СВ_{ПВ_{г}} = \frac{ПВ_{г_{ф}}}{У_{р_{ф}}} + ЗВ_{пл} = \frac{3224,00}{26,00} + 18,00 = 142,00 \text{ грн}$$

$$СВ_{ф} = \frac{ПВ_{г_{ф}}}{У_{р_{ф}}} + ЗВ_{ф} = \frac{3224,00}{26,00} + 16,00 = 140,00 \text{ грн}$$

Загальна зміна собівартості 1 ц ягід смородини становить:

$$\Delta СВ_{заг} = СВ_{ф} - СВ_{пл} = 140,00 - 107,00 = +33,00 \text{ грн.}$$

В тому числі за рахунок зміни

а) урожайності продукції садівництва:

$$\Delta_{ур} = СВ_{ур} - СВ_{пл} = 134,00 - 107,00 = +27,00 \text{ грн};$$

б) постійних витрат на 1 га багаторічних насаджень:

$$\Delta_{ПВг} = СВ_{ПВг} - СВ_{ур} = 142,00 - 134,00 = +8,00 \text{ грн};$$

в) змінних витрат на 1 ц продукції садівництва:

$$\Delta_{ЗВ} = СВ_{ф} - СВ_{ПВг} = 140,00 - 142,00 = -2,00 \text{ грн}.$$

Порівняння розрахунків за формулами (2) та (3) показало, що результати аналізу суттєво відрізняються. Так, собівартість ягід смородини збільшилась за рахунок урожайності не на 32,98 грн, а на 27,00 грн, а за рахунок витрат — не на 0,02 грн, а на 8,00 грн збільшилась за рахунок постійних витрат на 1 га та зменшилась на 2,00 грн. за рахунок змінних витрат на 1 ц продукції. Таким чином, остання з розглянутих методик уточнює вплив факторів на собівартість виробленої плодоягідної продукції і дозволяє зробити правильні висновки за результатами проведеного аналізу.

Отже, аналіз виробництва продукції садівництва необхідно здійснювати комплексно, аналізуючи обсяг виробленої продукції, витрати на її виробництво та собівартість, вивчаючи при цьому вплив урожайності культури, змінних витрат на 1 ц продукції садівництва та постійних витрат на 1 га багаторічних насаджень на собівартість продукції садівництва.

О. В. Коновалова, аспірантка

Київський національний економічний університет

ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ АНАЛІЗУ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВ ГІРНИЧОРУДНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Щоб відповідати сучасним вимогам, методика економічного аналізу повинна наближатися до життєвих потреб підприємства, відповідати повсякденним запитам управління, бути надійним економічним інструментом управління підприємством [1]. Але на практиці ще є багато ситуацій, коли це положення не виконується. Це повною мірою стосується аналізу оборотних активів на підприємствах гірничорудної промисловості та, зокрема, їх нормування.